

Posudek vedoucího bakalářské práce

Magdalena Horáková: Delší zakončení Marka: text a teologie

Předloženo na UK ETF katedře Nového zákona v létě r. 2019

Vedoucí práce: Jan Roskovec, Ph.D.

1. K formě

Předložená práce má rozsah 58 stran, z toho necelých 5 stran seznamu literatury. *Formální* úpravu má pěknou, volbu bezpatkového písma sice nepovažuji pro tento typ textu za šťastnou, nicméně v ostatních ohledech (formát nadpisů, odstavců, patových poznámek) je typografické provedení velmi dobré. Způsob uvádění textů s překladem v paralelních řádcích, členěných po verších, není příliš vhodný, je málo přehledný, mnohem lepší by bylo členit text do kolónů a překlad k němu připojit v paralelním sloupci. Způsob citování literatury je zbytečně neúsporný – zkrácená forma údajů by mohla být výrazně kratší. Zato je třeba se snažit uvádět co nejpřesnější údaje o zdrojích citací – tak např. dokument papežské Biblické komise, na jejíž stanovisko ohledně delšího (kanonického) zakončení autorka odkazuje na str. 20 a 21, je třeba uvést jeho názvem (*De auctore, de tempore compositionis et de historica veritate evangeliorum secundum Marcum et secundum Lucam* z 26. června 1912), ne jen odkazem na webové stránky, kde je text přístupný (v seznamu použité literatury je uveden s italským názvem mezi elektronickými zdroji, ale bylo by možné odkázat také na tištěnou formu, která byla publikována v AAS 4 [1912], 463–465, též dostupných na internetu).

Jazyk je také dobrý, jen občas se objeví poněkud těžkopádné nebo i stylisticky chybné formulace (např. na str. 32: „argumenty, mnou roztřídně...“; na str. 33 je Markovo kritické zobrazení Ježíšových učedníků přemrštěně označeno za jejich „očerňování“ či „diskreditaci“; str. 41: „možnost ... je možná“; str. 48: „svůj původ ... našlo ... kompilací“; str. 51: „snaha o rozvedení ... provedená písarovým dopsáním“). Najdou se i chyby ve skloňování cizích slov: na str. 12 „kodexu Bobiensisu“ (neskloňovat!), na str. 16 2× „Freerova logionu“ (správně: „logia“). Autorka se rozhodla považovat označení jednotlivých variant zakončení Mk za názvy, takže je píše s velkým písmenem – to je při důsledném dodržení možno uznat za přijatelnou zvláštnost.

Jan Roskovec, Ph.D.

tel.: +420 221 988 411, fax: +420 221 988 215

e-mail: ros_kovec@etf.cuni.cz

Černá 9 (p.o. box 529), 115 55 Praha 1

www.etf.cuni.cz

2. K obsahu a metodě

Autorka se v předložené práci věnuje dosti komplikovanému problému textové kritiky, otázce závěru (zakončení) Markova evangelia. Vydává se tím ovšem po cestách již vícekrát prozkoumaných, na nichž se nepokouší nalézt nějaké originální, nové řešení, nýbrž spíše se snaží o jakousi inventarizaci, celkový přehled po problému, shromáždění materiálu a kritické zvážení podaných řešení.

Rozvrh práce má zřejmou logiku. *První kapitola* (autorka mluví o „oddílech“) je popisem problému: podává přehled celkem šesti variant zakončení Markova evangelia, jež jsou doloženy rukopisným podáním, uvádí jejich znění spolu s vlastním překladem. Bylo by možná záhodno zdůraznit, že jde vlastně o čtyři různé texty (zakončení v Mk 16,8 a tři různá pokračování tohoto textu, dvě poslední uvedené varianty jsou jen další kombinace uvedených textů). O latinském zakončení z Kodexu Bobiensis je uvedeno nepřesně, že následuje „po verši Mk 16,8“ (str. 12), ve skutečnosti text, který autorka uvádí, začíná jako variantní čtení verše 8.

Druhá kapitola sleduje, kdy a jak se textově kritický problém Markova závěru objevil, protože dlouhou dobu byl text tohoto evangelia předáván neproblematicky s tzv. Dlouhým zakončením jako integrální součástí textu. Autorka svůj – nutně selektivní – přehled začíná u Bible Olooucké (jež představuje 1. redakci českého biblického překladu) a pokračuje přes Erasmovo vydání Nového zákona a vydání Vulgáty až k novodobým českým překladům. Jelikož do přehledu zařazuje právě také vydání řeckého textu NZ, není přesné, když jej na začátku označuje za přehled „překladů Nového zákona“ (str. 21), lépe by bylo mluvit třeba o „vydáních Bible“. Chvályhodná je pečlivost, s níž tato starší i novější vydání a překlady Bible prochází, výsledky svého zkoumání však mohla podat jednodušeji – prostým výčtem vydání, kde se delší zakončení objevuje jako samozřejmá součást textu, a samostatnější pozornost věnovat jen těm několika novějším edicím, které na jisté pochybnosti o jeho původnosti upozorňují. Jisté ospravedlnění pro zvolený postup je snad možno vidět v tom, že v jednotlivých odstavcích autorka přináší také stručnou informaci o dotyčné edici.

Třetí kapitola se zabývá otázkou autenticity delšího zakončení, tedy kanonického textu. Postupuje při tom ve dvou krocích. Nejprve zkoumá, zda je možné, že abruptní ukončení druhého evangelia v Mk 16,8, dochované v nejstarších rukopisech mohlo být původním záměrem evangelisty. Kladná odpověď je podmíněna uspokojivým vysvětlením dvou obtížných rysů takového konce: jeho abruptnosti gramatické (věta a celý spis končící γάρ) i věcné (závěr, podle něhož ženy nesplnily příkaz anděla, posledním údajem spisu je zmínka o strachu). Autorka zde srozumitelně shrnuje diskusi, která o těchto otázkách proběhla, a s oporou především ve studii P. W. van der Horsta k otázce gramatické a ve studiích R. H. Steina, J. C. Thomase a P. Pokorného k otázce věcné ukazuje, že abruptní zakončení evangelia je nejen myslitelné, nýbrž i pravděpodobné. Se sympatickou opatrností si ve výkladu o věcném problému krátkého ukončení klade otázku, zda autorským záměrům, kterými se moderní badatelé tento překvapivý závěr evangelia pokoušejí vysvětlit, mohli rozumět původní čtenáři, u nichž nelze samozřejmě předpokládat výjemný cit pro literární finesy. I z tohoto důvodu považuje za nejpřesvědčivější vysvětlení, které předložil P. Pokorný, protože to nepočítá s individuálním intelektem čtenářů, nýbrž s prostředním společenstvím víry, v němž pointa abruptního závěru mohla být evidentní. Ve druhé části třetí kapitoly přistupuje autorka k otázce autenticity delšího zakončení z druhého konce, totiž přezkoumáním pozitivních argumentů, které byly uváděny pro spojení tohoto zakončení s předchozím textem druhého evangelia. Shledává tyto argumenty jako nepřesvědčivé, nicméně v závěru vyslovuje respekt pro kanonicitu delšího zakončení.

Čtvrtá kapitola se věnuje podrobnější analýze třech alternativních závěrů Marka: kratšímu (latinskému) zakončení, delšímu (kanonickému) zakončení a tzv. Freerovu logiu. Na základě výsledků odborných studií, které s porozuměním shrnuje, sleduje především otázku, jak tyto patrně sekundární dodatky k Markovu textu vznikly, zejména v případě delšího zakončení ukazuje, že jde patrně o kompilaci jiných novozákonních textů.

3. Hodnocení

Předložená práce dospívá k závěru, který se víceméně dal tušit od začátku, a připojuje se k pohledu na problém Markova konce, který je v bádání převažujícím konsenzem. Je nicméně zřejmé, že k tomuto cíli autorka dospěla bohatší o podrobnější přehled po problému a o vlastní kritické úvahy nad argumenty, které byly k jeho řešení sneseny. Tím podle mého názoru velmi dobře splnila požadavky, které jsou na bakalářskou práci kladeny. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako *velmi dobrou (B)*.

K rozhovoru při obhajobě navrhuji následující otázky:

1. Na str. 48 zmiňujete, že Freerovo logion bývá „odbýváno“ bez výslovného zdůvodnění jako evidentně sekundární. Tato samozřejmost má své důvody – jaké to asi jsou?
2. V závěru (na str. 53) se odvoláváte na J. E. Snappa pro názor, že oddíl Mk 16,9–20 je „z hlediska věrouky významný“. Pokuste se tento věroučný obsah a význam delšího zakončení vyjádřit.

V Nymburce 13. 9. 2019

Jan Roskovec